

РОЖЕЛЮК В. М.

к. е. н., доцент

Тернопільський національний економічний університет

**ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ПЕРЕРОБКИ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ**

В статті розкрито основні напрямки формування облікового забезпечення виробничого процесу переробки продукції сільського господарства, визначено сутність поняття переробка продукції у порівнянні з виробництвом та обробкою, зроблено спробу класифікувати види виробництва із врахуванням технології та організації діяльності переробних підприємств. Визначено вплив технологічних процесів на побудову облікової системи на переробних підприємствах, розроблено модель обліку і контролю за якістю продукції переробки, яка враховує основні стадії виробничого процесу. Нами визначено також проблемні аспекти організації документального забезпечення фактів господарського життя переробки сільськогосподарської продукції, обґрунтовано доцільність налагодження на переробних підприємствах електронного документообігу, що забезпечить належну організацію облікового процесу переробки продукції сільського господарства у ринкових умовах господарювання та врахування потреб інформаційного суспільства.

Ключові слова: переробка, обробка, виробництво, сільськогосподарська продукція, переробні підприємства, виробничий процес, технологічні особливості, облікова система, організація обліку, документообіг, давальницька сировина, якість продукції, контроль.

РОЖЕЛЮК В. Н.

к. э. н., доцент

Тернопольский национальный экономический университет

**ОРГАНИЗАЦИЯ УЧЕТНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРОЦЕССА ПЕРЕРАБОТКИ
СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ**

В статье раскрыты основные направления формирования учетного обеспечения производственного процесса переработки продукции сельского хозяйства, определена сущность понятия переработка продукции по сравнению с производством и обработкой, сделана попытка классифицировать виды производства с учетом технологии и организации деятельности перерабатывающих предприятий. Определено влияние технологических процессов на построение учетной системы перерабатывающих предприятий, разработана модель учета и контроля за качеством продукции переработки, которая учитывает основные стадии производственного процесса. Нами определены также проблемные аспекты организации документального обеспечения фактов хозяйственной жизни переработки сельскохозяйственной продукции, обоснована целесообразность налаживания на перерабатывающих предприятиях электронного документооборота, который обеспечит надлежащую организацию учетного процесса переработки продукции сельского хозяйства в рыночных условиях хозяйствования и учета потребностей информационного общества.

Ключевые слова: переработка, обработка, производство, сельскохозяйственная продукция, перерабатывающие предприятия, производственный процесс, технологические особенности, учетная система, организация учета, документооборот, давальческое сырье, качество продукции, контроль.

ROZHELYUK V. M.

candidate of economical sciences, associate professor

Ternopil National Economical University

**ARRANGEMENT OF ACCOUNTING SUPPORT OF AGRICULTURAL
PRODUCTION PROCESSING**

The article deals with the main trends of forming accounting support of agricultural production processing; the essence of production remaking comparing with manufacture and processing is defined; the types of production are classified taking into consideration technology and arrangement of processing plants activity. The influence of technological processes on forming accounting system at processing plants is investigated; the model of accounting and quality control of production taking into account the main stages of manufacture is developed. The author investigated problem aspects of arrangement of documentary support of

agricultural processing. It was proved the importance of electronic data usage that supports proper arrangement of accounting process of agricultural production processing in market conditions and satisfies the needs of information society.

Key words: processing, adaptation, manufacture, agricultural production, processing plants, manufacturing process, technological peculiarities, accounting system, arrangement of accounting, documents circulation, customer's raw materials, quality of production, control.

rozelyk@ukr.net

Постановка проблеми. Розвиток переробного виробництва в кожній країні залежить від багатьох факторів: наявності сировини, природнокліматичних умов; розвитку виробничих сил та технічного оснащення; задоволення потреб населення країни в окремих видах промислової продукції та продовольчих товарів; наявності фінансових та матеріальних ресурсів переробних підприємств тощо. Україна має сприятливі умови для успішного розвитку переробного виробництва – розвинуте сільськогосподарське виробництво, кваліфіковані кадри, наукова база, дорожньо-транспортна мережа.

Про актуальність свідчить і Розпорядження Кабінету міністрів України “Про затвердження переліку пріоритетних галузей економіки” від 14 серпня 2013 р. № 843-р [6], в якому дві з шести обраних галузей відносяться до переробки: “агропромисловий комплекс за напрямками – виробництво, зберігання харчових продуктів, у тому числі дитячого харчування, а також виробництво біопалива, з орієнтацією на імпортозаміщення” та “переробна промисловість за напрямом – імпортозаміщувальне металургійне виробництво”.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дане питання з різних сторін досліджували А.Н. Сушкевич [9], Г.В. Нашкерська [4, с. 119], Р.М. Косміна [2, с. 13], О.П. Кундря-Висоцька [3, с. 66], П.В. Чебанова, Ю.А. Василенко [11, с. 109], Ф.Ф. Бутинець, О.Л. Войналович, І.Л. Томашевська [1, с. 191], В.Г. Швець [12, с. 75], Н.М. Ткаченко [10, с. 66], проте основним аспектом організації обліку на переробних підприємствах доцільно приділити більше уваги стосовно врахування технологічних особливостей переробки сільськогосподарської продукції та налагодження ефективного документообігу фактів господарської діяльності.

Формулювання цілей. Метою статті є обґрунтування організаційних основ облікового забезпечення процесу переробки сільськогосподарської продукції.

Виклад основного матеріалу. Для дослідження особливостей організації бухгалтерського обліку переробних підприємств, насамперед необхідно з'ясувати сутність поняття “переробка”. Адже, незважаючи на активне обговорення даної теми в наукових колах, питання сутності вказаного поняття залишається нерозкритим, проте потребує уваги зважаючи на його лексичну близькість з поняттям “виробництво”.

Дійсно, досі не існує чіткої межі між вказаними поняттями. Якщо дефініції виробництва можна зустріти в довідковій, науковій та ін. літературі, то трактування поняття “переробка” є доволі рідкісним. Так, чи не єдиним нормативним актом, що дає визначення поняттю “переробка”, є Цивільний кодекс України: “переробка – це використання однієї речі (матеріалу), в результаті чого створюється нова річ” (ст. 332) [13].

При цьому, вважаємо, що розглядаючи дане питання, необхідно враховувати і поняття “обробка”, яке також є доволі близьким як за звучанням, так і за значенням. Електронний словник “Словопедія” трактує обробку (оброблення) як “надання чомусь потрібного вигляду, доведення до певного стану; упорядкування, удосконалення тощо” [7], тобто фактично знову ж йдеться про вплив на певний матеріал для надання йому певних якостей, створення речі вищого рівня.

Таким чином, можемо зробити висновок про те, що повністю ототожнювати їх не можна, оскільки незважаючи на явну подібність значень, відмінності все ж є. Графічно співвідношення описуваних понять зображено на рис. 1.

Отже, на наш погляд, “виробництво”, “переробка” та “обробка” співвідносяться наступним чином. Переробка та виробництво є дуже подібними процесами, оскільки в

кожному з них йдеться про створення нової речі, проте вони не є синонімічними, оскільки носять різні смислові відтінки.

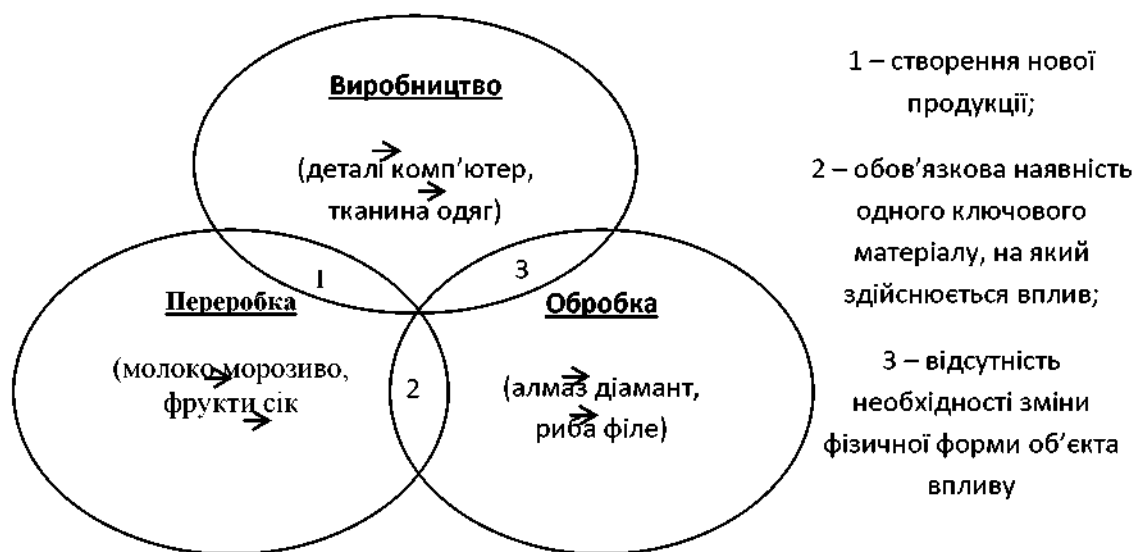

Рис. 1. Співвідношення понять “виробництво”, “переробка” та “обробка”

Кожен з видів переробки має свою специфіку організації виробництва і, як наслідок, специфіку організації бухгалтерського обліку даних процесів, характер організації праці, рівень механізації виробництва тощо. В свою чергу, вдосконалення технології виробництва, зниження втрат і зменшення відходів, підвищення якості продукції є основними резервами нарощування обсягів виробництва та здешевлення продукції, що, в свою чергу, призводить до зростання прибутковості підприємств. Класифікація видів виробництва наведена в табл. 1.

Автори багатьох публікацій з питань обґрунтування технологічних процесів в обліку розкривають загальну послідовність його ведення. Побудова технологічного процесу ведення обліку повинна включати послідовність його фаз, визначення потоків документообігу, порядок контролю документів, які надходять від різних підприємств та осіб. Будь-які технології включають три компоненти: людей, процедури та технологічні документи [8, с. 692].

Таблиця 1

Класифікація видів виробництва

№ з/п	Вид виробництва	Характеристика
1	Індивідуальне виробництво	Виробництво одиничних, якісних особливих видів продукції згідно із замовленнями споживачів. Об'єктом калькуляції собівартості є одинично виготовлені вироби.
2	Серійне виробництво - (дрібносерійне виробництво) - (великосерійне виробництво)	Виробництво, в якому виготовляється заздалегідь певна кількість (партия, серія) даного типу виробу. Об'єктом калькуляції виступає середня собівартість одиниці даної серії. - Дрібносерійне виробництво (однорідна продукція виготовляється відносно невеликими партіями; літакобудування) - Великосерійне виробництво (виготовлення однорідної продукції великими партіями)
3	Масове виробництво	Безперервно оновлюване виробництво однорідної продукції. Об'єктом калькуляції є середня собівартість одиниці виготовлених у звітному періоді однорідних виробів.

Теоретично доведено, що без врахування технології виробництва неможливо налагодити об'єктивний бухгалтерський облік готового продукту. Кожна нова технологія, її удосконалення та зміни викликають необхідні зміни в системі аналітичного обліку. Вплив технології на подальший розвиток бухгалтерського обліку виступає однією із важливих проблем дослідження обліку затрат на підприємствах переробки.

Нами розроблена відповідна модель відображення цих процесів у системі обліку (рис. 2).

Автор пропонує в умовах комп'ютерного обліку затрати на готовий продукт відображати в аналітичному обліку за їх складом (за кількістю і якістю). Це дасть можливість здійснювати оперативний контроль за формуванням складу готової продукції, запобігати її фальсифікації, співставляти фактичні затрати зі стандартами або технічними умовами виробництва.

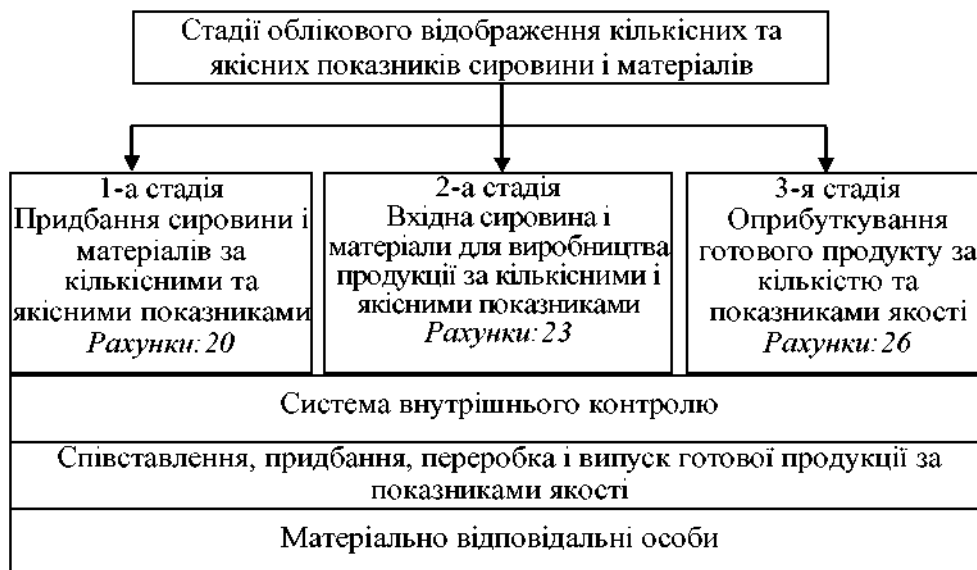

Рис. 2. Модель обліку і контролю якості продукції, що виготовляється підприємством

Переробні підприємства можуть мати як свою сировину, так і придбану на стороні, давальницьку, в т.ч. закордонну. Все це накладає свій відбиток на побудову первинного обліку сировини, яку отримує підприємство з різних джерел та організовує ведення її аналітичного обліку.

Організація документообігу як інструменту забезпечення функціонування ефективної системи комунікації на переробному підприємстві є основою всього бухгалтерського обліку, адже без наявності документа не відбувається жодних записів у системі. Первинна документація знаходиться на нижньому рівні ієрархічної системи облікового відображення і саме на її підставі ведеться бухгалтерський облік операцій з надходження і вибуття, що обліковується (табл. 2.)

Запорукою успішної роботи переробних підприємств завжди є ефективна діяльність персоналу, проте вчорашні методи обробки інформації суттєво цьому перешкоджають. Наскрізний автоматизований контроль виконання на всіх етапах роботи з документами значно підвищує якість роботи виконавців, робить терміни підготовки документів більш прогнозованими і керованими.

Форму та обов'язкові реквізити графіка документообігу в нормативно правових актах не визначено, але слід враховувати, що, чим більше деталей буде в ньому обумовлено, тим більша ймовірність того, що всі операції відбуватимуться вчасно. У графіку документообігу повинні бути описані всі види робіт з документами (створення, перевірка, обробка, зберігання та передача до архіву) та за кожним із них повинні зазначатися особливості роботи, терміни виконання та відповідальна особа. Найпоширенішою є таблична форма

зведеного графіка документообігу, запропонована нами для переробних підприємств на рис. 3.

Таблиця 2

Бухгалтерський облік як відображення ФГЖ [5, с. 62]

Процес відображення ФГЖ	Результат відображення	
	Зміст інформації	Носій інформації
Первинна реєстрація	Інформація за окремими фактами господарської діяльності (інформація 1 порядку)	Первинні документи. Зведені облікові документи (за необхідності)
Облікове узагальнення	Узагальнена інформація за однотипними фактами господарської діяльності (інформація 2-го порядку)	Облікові регістри. Документи звітності
Визначення фінансових результатів	Інформація про фінансові результати господарювання	Облікові регістри. Документи звітності

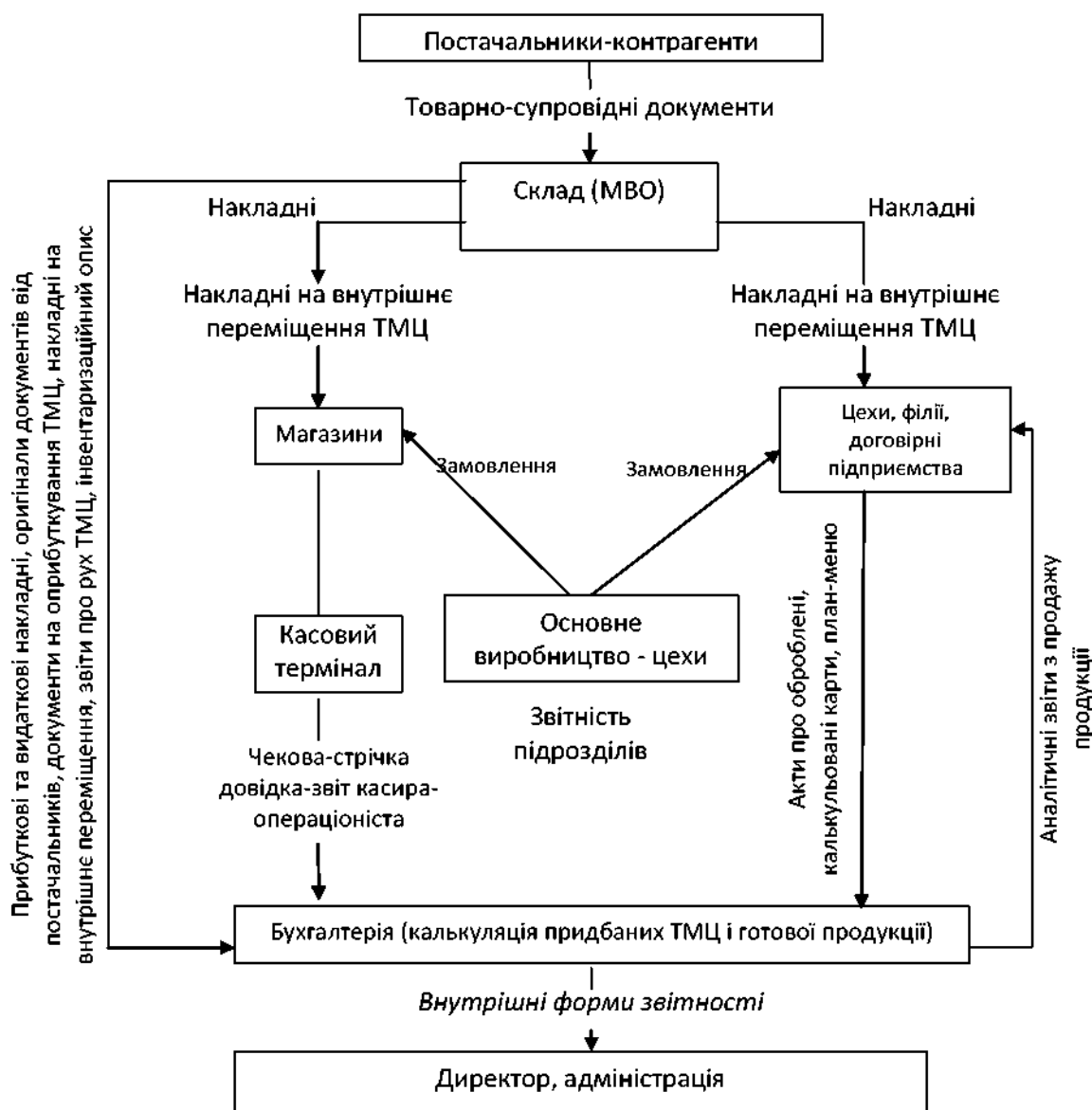
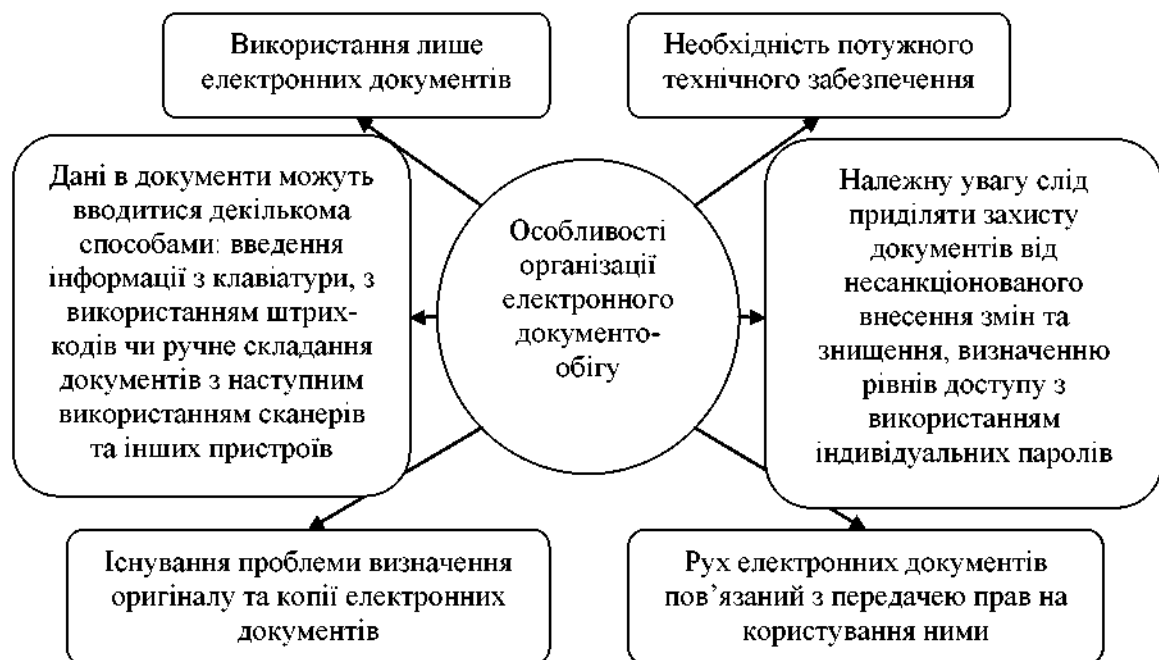

Рис. 3. Графік документообігу переробного підприємства

Нині автоматизація документообігу на підприємстві потрібна така, як автоматизація бухгалтерського обліку в середині 90-х років ХХ ст. Аналізуючи діяльність сучасних переробних підприємств, можна зробити висновок, що на більшості з них організовано документообіг паперових документів, створених за допомогою комп'ютера. Цей вид документообігу необхідно відрізнити від електронного, який пов'язаний із передачею документа віртуально без створення його паперового примірника. Труднощі щодо організації електронного документообігу пов'язані з удосконаленням та налаштуванням програмного забезпечення.

Організація електронного документообігу вирізняється від паперового та повинна враховувати особливості, вказані на рис. 4, щоб забезпечити належну організацію обробки облікової інформації для всіх груп користувачів. Проте, для загальної картини процесу переробки продукції сільського господарства необхідно враховувати, що всі стадії виробничого процесу взаємопов'язані між собою, кожна наступна неможлива без попередньої, на кожній з них необхідно мати відповідної інформацію для здійснення аналізу та контролю.

Рис. 4. Особливості організації електронного документообігу на переробному підприємстві

Таким чином, впровадження системи автоматизації документообігу забезпечує реєстрацію, облік і зберігання документів, оперативний доступ до документів та звітної інформації, ефективне управління процесами руху та обробки документів, скорочення часу процедур узгодження документів та прийняття рішень, підвищення виконавської дисципліни, скорочення невиробничих витрат робочого часу співробітників, мінімізацію фінансових витрат на документообіг і діловодство.

Висновки. Отже, інформаційні потреби користувачів облікової інформації переробних підприємств неможливо забезпечити без належної організації обліку, контролю та аналізу процесу переробки. Тому, нами з'ясовано сутність поняття «переробка» у співвідношенні з поняттями «виробництво» та «обробка». Переробка та виробництво є дуже подібними процесами, оскільки в кожному з них йдеться про створення нової речі, проте вони не є синонімічними, оскільки носять різні смислові відтінки, що враховано нами при обґрунтуванні процесу переробки сільськогосподарської продукції з врахуванням технологічних особливостей переробних галузей АПК. Розроблена нами відповідна модель

обліку і контролю якості продукції, що виготовляється підприємством також дасть можливість здійснювати оперативний контроль за формуванням складу готової продукції, запобігати її фальсифікації, співставляти фактичні затрати зі стандартами або технічними умовами виробництва та визначати сильні та слабкі сторони організації облікового процесу.

Крім того, автором визначено переваги автоматизованого графіку документообігу процесу переробки сільськогосподарської продукції, що дасть можливість сформувати відповідну інформаційну базу для прийняття ефективних управлінських рішень, а також наведено перелік виробничих особливостей підприємств переробної промисловості, які є найбільш значущими з точки зору організації здійснення контролю їх виробничого процесу.

Список використаних джерел

1. Бутинець Ф.Ф. Організація бухгалтерського обліку : [підручник для студентів спец. 7.050106 “Облік і аудит” вищих навчальних закладів] / Ф.Ф. Бутинець, О.П. Войналович, І.Л. Томашевська ; за ред. Ф.Ф. Бутинця. – [4-е вид., доп. і перероб.]. – Житомир : ППП “Рута”, 2005. – 528 с.
2. Косміна Р.М. Бухгалтерський облік : навч. посібник / Р.М. Косміна. – К., 2003. – 174 с.
3. Кундря-Висоцька О.П. Бухгалтерський облік : навч. посібник / О.П. Кундря-Висоцька. – К., 2004. – 303 с.
4. Нашкерська Г.В. Бухгалтерський облік : навч. посібник / Г.В. Нашкерська. – К., 2004. – 464 с.
5. Правовая бухгалтерия / отв. ред. С.Г. Чаадаев. – М., 2001. – 432 с.
6. Про затвердження переліку пріоритетних галузей економіки : розпорядження Кабінету міністрів України від 14 серпня 2013 р. № 843-р // Урядовий кур’єр. – 27.11.13. – № 219. – С. 16.
7. Словopedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://slovoopedia.org.ua/30/53406/26051.html>
8. Сухарева Л.О. Аудит: Оцінка у якості системи бухгалтерського обліку / Донец. Нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – Донецьк : Вид-во “Вебер” (Донецька філія), 2009. – 263 с.
9. Сушкевич А.Н. Организация бухгалтерского учета в субъектах хозяйствования / А.Н. Сушкевич. – Минск : Ред. журн. «Пром.-торговое право», 2004. – 252 с.
10. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність : підручник / Н.М. Ткаченко. – К., 2006. – 1080 с.
11. Чебанова П.В. Бухгалтерський фінансовий облік : посібник / П.В. Чебанова, Ю.А. Василенко. – К., 2002. – 672 с.
12. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку : навч. посібник / В.Г. Швець. – [Вид. 2-е, стер.]. – К., 2004. – 444 с.
13. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.